

АНА ДИЛИНДӘ ИЛК ОРТА МӘКТӘБ

Азәрбајҗан Демократик Республикасына гәдәр Азәрбајҗанда ана дилинде орта мәктәб јох иди. Ана дили о дөврүн орта тәсвил очагы сајылан реал мәктәбләрдә һәфтәдә бир-ики дәфә кечилән мәҗбури олмајан фәнн һесаба олуурду. Илк дәфә орта тәсвилни милләләшмәси Демократик Республика һакимијәти илләриндә һәјәтә кечирилмишдир. Бу педагогика тарихиндәки бәјүк һадисә гүдрәтли сәнәткаримыз, мұаллимләр мұаллими Абдулла Шангин адми илә бағлыдыр.

Бу һадисә, 1919-чу илдә, Демократик Республиканын бир-бирини ардынча мәдәни тәдбирләр һәјәтә кечирдији бир заманда баш верди. Бүтүн дәрсләр рус дилинде кечилән Бақы биринчи реални мәктәбини иләдәки мұаллиминиз Абдулла Шангин тәһәббүсү илә Азәрбајҗан дили үзрә үч ајлыг курс ачылды. Бу курсу гуртаран шакирдләр үчүн 49 рус синфи олай Бақы биринчи реални мәктәбиндә бүтүн дәрсләр Азәрбајҗан дилинде кечилән бир синиф (үчүнчү синиф) ачылды. Бу синифдә 25 шакирд охујурду. Ондар 1924-чу илдә ана дилинде орта мәктәбини битирән илк мәзуунлар олдылар. Азәрбајҗан маариф тарихиндә Азәрбајҗан дилинде илк орта тәсвил битирән шакирдләр сонрадар көркәмли елим, мәдәнијәт һә истәһсалат хадимләри һәмич мәктәбини

мұаллимләри олай Абдулла Шанг Талыбадәни, Чәмо Чәбрајылбајлини, Гафур Раһад Мирзәадәни, Худаверди Кәләнтәрлини һә башгаларыны һәмич бәјүк мәһәбәтлә јад едирик. Јери кәлмишкән, гәјд едәк ик, мәктәбини битирән тәләбәләр али мәктәбләрә иктаһансыз гәбул олукурдулар ки, бу да өз һәвһәсиндә сонрадар көнч совет республикасында кадр мәсәләсини һәллине бәјүк көмәк кәстәрјиди.

Хатырымиздадыр, илк милли орта мәктәбини бураһылышына һәср едилмиш тәһтәнәли ичләса Нәриман Нәриманов да кәлмишди. О үзүнү мәзуунларә тутуб деди: «—Сизә биринчи вәсијәтигә будур ки, һәјәтдә чалышган олун, гортаг олмајан, һәмичә халгымизы ирәли кетмәсинә чалышыи, Лекни јолу илә кедни». Һәмич синфи битирәнләр ичәрисиндә мәшһур бәстәкар, музикшиһунас Әфрасијаб Бәдәлбајлини, истәдәдәли алим, чәрраһ Фуад Әфәндијевни, көркәмли мәдәнијәт хадими Адил Әфәндијевни, академик Сафәр Гулијевни, бәјүк мұтәхәссис һә дәвләт хадими Сүләјман Вәзировун һә онларда башгаларыны адларыны јад етмәк бизим үчүн хошдур.

Оху да дәјәк ки, Азәрбајҗанда милли кадрларыни јеттишдирәләшкәндә А. Шанг тәрәфиндән милләләшдирәләшкән синифләрин осасында 20-чи илләрин авәлләриндә Јарадылан «А. Шанг админа нүмунә мәктәби» бәјүк иш көрмүшдү. Әдәб өзү хатырләриндә јазыр ки, демократик республика дөврүндә синифләрин милләләшдирәләшкән илә биләвәсиктә өзү мәшһуг олмуш, вәлидәјиләри јуғыб онларын бир-бир рәһмәтлыгын алмыш, чариким һәвәси илә һәрәкәт едән бәјән рус педагоглары илә мұбаризә апармышдыр. Биз, мұаллиминиз Абдулла Шангин орта мәктәб синифләрини Демократик Республика дөврүндә милләләшдирәләшкән педагогика тарихинизни мұһүм һадисәләриндән бири һесаба едирик. Бу да тәһәдүфи дәјәк ки, һәмич һадисә, Шангинизни өи бәјүк арзусу Демократик Республика дөврүндә һәјәтә кечмишди.

Азәрбајҗан дилинде илк орта мәктәбини мәзуунларында:

Азад Әфәндијәдә — академик, Рәмзи Јубашов — географја елимләри һәмичәдә, Сәләһ Сәләјев — тәһәдүтү.